

who visualize the future.

Tenslotte zijn er ook politici of andere mensen die de *toekomst* (meestal in het enkelvoud) vaak gebruiken als een belofte. *Toekomst* speelt een belangrijke rol in politiek, wetenschap, zaken en technologie: beleidsmakers, nanotechnologielabo's, ondernemers, consultants, stamcelbanken, verzekeraars, en eco-ontwerpers zijn afhankelijk van toekomstscenario's, maar ook activisten, therapeuten, artiesten, enz... Hoe dan ook duidt *toekomst* op een politieke agenda en een actieplan, dat constant verandert in relatie tot het heden.

If Europe is to flourish and create the jobs of the future, enterprise is the key.

MARGARET THATCHER,
speech Brugge,
20 september 1988

Ik stel voor dat we toekomst begrijpen als een apparaat voor projectie, die zowel massaal als enkelvoudig kunnen worden geproduceerd. Ze staan open voor allerlei soorten epistemologieën en politieke strekkingen. Wat interessant is, is het feit dat *toekomst* verantwoordelijkheid vraagt, zelfs al gaat het over een breed perspectief op de zaken. Sciencefiction schrijven kan een nuttige praktijk zijn om zich te verhouden met de wereld van vandaag. Stel je een toekomst voor zonder olie. Hoe zouden mensen dan mobiel zijn? Wat zouden ze willen betalen voor brandstof? Wie zou er zeggenschap hebben over transport? Enzovoort. Zelfs als we maar één aspect van het heden in de toekomst projecteren, roept dit heel wat vragen op omdat elke toekomst mogelijk *anders* zou kunnen zijn, en het is helemaal onze keuze of we denken dat dit ook is wat we willen.

Stalin and I are the only ones who visualize the future.

ADOLF HITLER,
Obersalzberg speech,
22 augustus 1939

Maar het is ook belangrijk om te zeggen dat we eveneens kunnen kiezen om geen concrete projectie te maken en de toekomst te zien als een geheel ander concept, zoals deconstructivisten à la Derrida dat doen. We kunnen *futuriteit* begrijpen als iets ongrijpbaars dat ons toelaat om te experimenteren en in het heden te leven op een open maar kritische manier. In die zin kan het begrepen worden als een affectieve inzet, eerder dan een reeks beelden. Hoe dan ook: *toekomst* is bijzonder politiek en performatief en het is moeilijk om haar als iets anders te zien dan een beeld of een projectiescherm.

Tijd en Vooruitgang

We *kijken ernaar uit* om iets te doen, ergens te zijn, iemand te ontmoeten. Het leven lijkt zich te ontwikkelen en op te bouwen naar momenten die we ons voorstellen en proberen waar te maken. Als we een concept van tijd als een lineaire stroom of een opeenvolging van gebeurtenissen bekijken, brengt culminatie *vooruitgang* met zich mee. Verandering wordt niet gezien als kwalitatief, maar als kwantitatief en meetbaar in eenheden (van tijd, geld, certificaten...), waar we naar verlangen en waar we minder of meer toegang tot hebben doorheen socio-culturele structuren en instituten. Het concept van de lineaire tijd hebben we overgeërfd van het judeo-christelijke idee van een begin en einde der tijden, van de geschiedenis als een beweging van één ding naar een ander in een vervolglogica die zich bepaalde doelen voor ogen stelt. Die doelen kunnen verschillen, maar ze zijn toch meestal gerelateerd aan macht, zekerheid, rijkdom of een duidelijke eschatologie.

Progressieve tijd mag echter niet verward worden met een temporele oriëntatie op zich (bijvoorbeeld in de kloktijd) omdat het gebeurtenissen bekijkt als gemedieerd door een geobjectiveerde, eenduidige, externe temporele kracht. De notie van *vooruitgang* heeft zichzelf ingeschreven in het (ver)wester(s)(d)e collectief onbewuste als handlangster van die temporele kracht. Wetenschap en technologie fungeren als de dragers van dit soort vooruitgang, die zogezegd aangedreven wordt door ontwikkelingen die het lot van de mensheid bepalen (het idee van de 'bemeestering' van de natuur is hierin uiterst belangrijk). Als model om met het heden om te gaan en toekomst te bepalen, stelt vooruitgang bepaalde handelingen voor als prioritair en legitimeert het deze handelingen (zowel in kapitalistische als socialistische systemen).

As long as I breathe, I shall fight for the future, that radiant future in which man, strong and beautiful, will become master of the drifting stream of his history and will direct it towards the boundless horizon of beauty, joy, and happiness!

LEON TROTSKY,
On optimism and pessimism: on the 20th century and many other issues, 1901